

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ภายใต้อำนาจ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งคือการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน ตลอดทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับ โดยรัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินนโยบายเพื่อลดปัญหาความยากจนเพื่อนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอจากรายจ่ายโดยการพึ่งพาตนเอง นำไปสู่การพอมีพอกิน เน้นการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ในหมู่บ้านหรือตำบล แนวคิดนี้สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานท้องถิ่น สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และมีการตลาดที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์นั้นโดยเฉพาะ จะสามารถเพิ่มรายได้แก่ชุมชนได้ทางหนึ่ง

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการที่รัฐบาลจัดทำขึ้นเพื่อให้ชุมชนหรือตำบลใช้ศักยภาพหรือพลังที่มีอยู่แก้ปัญหาของตนเอง ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ให้มีลักษณะเด่น แสดงถึงภูมิปัญญาและของดีที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งสมควรที่จะนำเสนอเผยแพร่ แสดงความภาคภูมิใจของคนในตำบลที่ได้พัฒนาให้เกิดขึ้น โดยอาศัยหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างทรัพยากรมนุษย์

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product : OTOP) ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ประชาชนให้การยอมรับ และให้ความนิยมสินค้าที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยภูมิปัญญาของชาวบ้าน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้สร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชนเป็นอย่างมาก โดยยอดขายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2546 มีมูลค่าสูงถึง 30,000 ล้านบาท มีอัตราเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2545 ถึงร้อยละ 44.2 เฉพาะจังหวัดเชียงใหม่แห่งเดียวมียอดขายการขายสินค้าสูงถึง 56 ล้านบาท ในปีที่ผ่านมา และสามารถบุกตลาดต่างประเทศได้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2546) การพัฒนาภายใต้โครงการนี้จึงเป็นแนวทางการส่งเสริมและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์มีเกษตรกรหรือชุมชนเป็นผู้ริเริ่มริเริ่มผลิตภัณฑ์หลักเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก

ในการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ของตำบลเพื่อใช้เป็นจุดขาย โดยมีรัฐบาลเป็นผู้แนะนำ สนับสนุนช่วยเหลือด้านความรู้สมัยใหม่ การผลิต การบริหารจัดการสินค้า การใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ ในการผลิตสินค้า รวมถึงช่องทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยบริหารราชการท้องถิ่น ก่อตั้งเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 ทดแทนสภาตำบลซึ่งเป็นการปกครองระดับท้องถิ่นเดิม องค์การที่ตั้งขึ้นใหม่เป็นองค์การที่มีอิสระมีอำนาจตัดสินใจในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า อย่างไรก็ตามความสำเร็จของการพัฒนาจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่ง ในด้านการวางแผนพัฒนา การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การบริหารงานบุคคล การจัดทำร่างข้อบังคับขององค์การบริหารส่วนตำบล และการบริหารงบประมาณ

เนื่องจากโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการที่เน้นชุมชนเป็นหลัก และรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมและให้คำแนะนำในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยระบบราชการที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งมีบทบาทสนับสนุนที่สำคัญ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีบทบาทสำคัญ ทางด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพรวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน

จังหวัดเชียงใหม่มีองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนทั้งสิ้น 183 แห่ง ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละที่จะมีการกำหนดนโยบายหลักของตนเองขึ้น โดยโครงการสำคัญตามแนวนโยบายของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล คือ โครงการจัดตั้งร้านค้าชุมชนและศูนย์หัตถกรรมประจำตำบลขึ้นเพื่อเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP และโครงการด้านการส่งเสริมอาชีพ มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนากลุ่มอาชีพเดิม และสร้างกลุ่มอาชีพใหม่แก่กลุ่มพัฒนาสตรีแม่บ้านให้ครอบคลุมทั้งตำบล เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามแผนที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้กำหนดไว้ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอที่ต้องรับผิดชอบในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ของตน ให้เกิดธุรกิจชุมชนขึ้นเพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชน โดยการพึ่งตนเอง อันจะนำไปสู่ชุมชน เข้มแข็งและมีความยั่งยืนต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในพื้นที่รับผิดชอบของตนว่ามีบทบาทมาก น้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดเชียงใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐาน ความรู้ ความเข้าใจและการวางแผนการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล กับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการพิจารณา วางแผน ปรับปรุงบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเชียงใหม่ ในการพัฒนาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สมมติฐานของการวิจัย

ลักษณะพื้นฐาน ความรู้ ความเข้าใจและการวางแผนการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด (close-ended question) และคำถามปลายเปิด (open-ended question)

ตัวแปรที่นำมาศึกษามี ดังนี้

ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

ลักษณะพื้นฐานของ อบต.

- ระยะเวลาที่ก่อตั้ง อบต.

- ขนาดของ อบต.

- พื้นที่ในเขตรับผิดชอบของ อบต. (ตร.กม.)

- ประชาชนทั้งหมดในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต.
- รายได้ของ อบต. จากการจัดเก็บภาษี ปี 2546
- รายได้ของ อบต. จากเงินอุดหนุนรัฐบาล ปี 2546
- จำนวนประเภทสินค้า OTOP ภายในตำบล
- ความรู้ความเข้าใจในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- การวางแผนการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ข. ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ 2 ด้าน ได้แก่

- ด้านการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์
- ด้านการตลาด

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

Independent Variables

ตัวแปรตาม

Dependent Variables

- ระยะเวลาที่ก่อตั้ง อบต.
- ขนาดของ อบต.
- พื้นที่ในเขตรับผิดชอบของ อบต. (ตร.กม.)
- ประชาชนทั้งหมดในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต.
- รายได้ของ อบต. จากการจัดเก็บภาษี
- รายได้ของ อบต. จากเงินอุดหนุนรัฐบาล
- จำนวนประเภทสินค้า OTOP ภายในตำบล
- ความรู้ความเข้าใจในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- การวางแผนการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อ
โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

- ด้านการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์
- ด้านการตลาด

นิยามศัพท์

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง ตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบลในการตอบแบบสอบถาม คือนายกและประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอำนาจในการปกครอง สามารถกำหนดนโยบาย และวางแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่ของตนเองโดยอยู่ในความดูแลของรัฐบาล

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติงานที่มีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมอาชีพ สนับสนุนให้คำแนะนำช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์และด้านการตลาด

โดยกำหนดให้มีการแบ่งบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทมาก ให้คะแนน 3 คะแนน

ระดับที่ 2 องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทปานกลาง ให้คะแนน 2 คะแนน

ระดับที่ 3 องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทน้อย ให้คะแนน 1 คะแนน

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง โครงการที่รัฐบาลจัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมชุมชนหรือตำบลให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนให้มีเอกลักษณ์เด่น แสดงถึงภูมิปัญญาและของดีที่อยู่ตามธรรมชาติ ให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้และให้พึ่งพาตนเองได้ ลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปสู่เมืองใหญ่ เป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้น

หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์หลักของตำบล (อาจมีผลิตภัณฑ์มากกว่าหนึ่งประเภทได้) โดยการผลิตหรือการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและจุดขาย สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในท้องถิ่น

ระยะเวลาที่ก่อตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง จำนวนปีที่มิจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นในพื้นที่นั้นๆ

ขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง การแบ่งระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลออกเป็น 3 ระดับ คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยมีเงื่อนไขในการแบ่งคือ รายได้จากการจัดเก็บภาษีและเงินอุดหนุน จำนวนประชากรและพื้นที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบ

พื้นที่ในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (ตร.กม.) หมายถึงอาณาเขตที่องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแล

ประชาชนทั้งหมดในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง จำนวนประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลจากการจัดเก็บภาษี หมายถึง การจัดเก็บภาษีในท้องถิ่นเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้เป็นของตนเอง ภายใต้ขอบเขตหน้าที่ที่กำหนดไว้ได้ เช่น ภาษีป้าย ภาษีที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ เป็นต้น

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลจากเงินอุดหนุนรัฐบาล หมายถึง รายได้จากเงินงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ในแต่ละปี

ความรู้ ความเข้าใจในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน โดยนำคะแนนมาแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน 8-10 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในโครงการสูง

คะแนน 5-7 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในโครงการปานกลาง

คะแนนน้อยกว่า 5 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในโครงการน้อย

ทรัพยากรการผลิตในท้องถิ่น หมายถึง ทรัพยากรที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น นำมาใช้เป็นวัตถุดิบหลัก ในการผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

ธุรกิจขนาดย่อมที่มีอยู่เดิม หมายถึง การทำธุรกิจที่ผลิตสินค้าดั้งเดิมที่มีในท้องถิ่นนั้นๆ อยู่แล้วและได้เข้าร่วมโครงการสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อต้องการให้สินค้าของตนมีจุดเด่นเฉพาะ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น